

ÎN REPUBLICA MOLDOVA, RUSIA SE SIMTE ÎNCĂ „ACASĂ”

Tatiana Cojocari, Dr.

Sociolog, Expert asociat WatchDog.MD

Cercetător postdoctoral la Centrul Român de Studii Ruse

Universitatea din București

În Republica Moldova, televiziunea rămâne în continuare una dintre cele mai importante surse de informare. Deși încrederea cetățenilor în televiziune scade, și mai ales în posturile TV din Federația Rusă sau de limbă rusă retransmise în Moldova, totuși canalele TV informează (și formează) peste jumătate din populația țării. În ciuda prognozelor detronării televiziunii de către internet, aceasta nu a coborât niciodată la nivel național sub pragul [de 50% în accesarea zilnică](#), atingând cel mai mare scor între anii 2008 – 2015, [aproximativ 87%](#), și ajungând în prezent la [56,5%](#).

Deși nu mai reprezintă cea mai importantă sursă de informare, televiziunea alături de radiou predomină față de alte surse de informare când este vorba de furnizarea informațiilor cu privire la țară și străinătate fiind [preferată de 48,7%](#) dintre persoane, față de site-uri informaționale accesate de 42,2% și rețele de socializare utilizate de către 42,6% de persoane.

Televiziunile și radioul ruse sau de limbă rusă reprezintă sursa primară de informare [pentru 16,1%](#) dintre populația Republicii Moldova, în scădere față de [anul 2022 cu 3%](#). Pe când televiziunile și radioul românești sau europene și de limbă română sunt urmărite de către [20,8%](#) în creștere cu aproximativ [4% față de 2022](#) (exceptând pe cele definite ca „moldovenești” sau autohtone).

STARE DE URGENȚĂ ȘI IMPACTUL ASUPRA SPAȚIULUI AUDIOVIZUAL DIN REPUBLICA MOLDOVA

Agresiunea rusă față de Ucraina și măsurile guvernamentale adoptate pentru a reglementa spațiul mediatic autohton au generat o schimbare considerabilă în rândul populației față de preferințele surselor de informare. Astfel, la aproape doi ani de la a treia măsurare a percepției populației din Republica Moldova față de mass-media efectuată de Institutul de Politici Publice ([BOP februarie 2021](#)), observăm o scădere semnificativă a preferințelor consumatorilor față de mass-media din Rusia sau de limbă rusă. Respectiv în 2021, [42,9%](#) dintre persoane își manifestau încrederea în sursele de informare ruse sau de limbă rusă. În 2023 doar [27,5% dintre respondenții](#) chestionați mai consideră că aceste surse sunt de încredere. În schimb gradul de încredere față de sursele de informare din [Ucraina \(26,5%\)](#), [România \(40,1%\)](#) și [UE \(41,3%\)](#) rămâne relativ constant cu ușoare oscilații pozitive în cazul României și UE și respectiv negative în cazul Ucrainei.

Evoluție încredere în mass-media Feb. 2021 Nov. 2022 Aug. 2023
din:

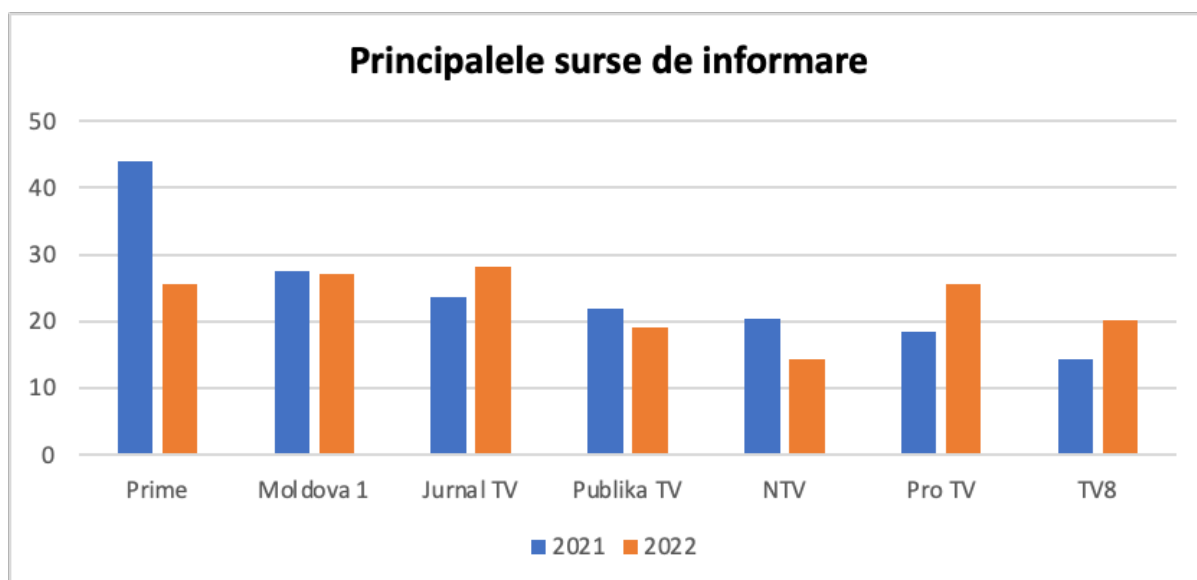
<i>România</i>	33,5%	38,4%	40,1%
<i>UE</i>	39,7%	39,4%	41,3%
<i>Ucraina</i>	19,9%	28,9%	26,5%
<i>Rusia</i>	42,9%	27,3%	27,5%

Tabel 1. Comparație evoluție încredere populație în mass-media conform BOP 2021, BOP 2022 și BOP 2023.

Remarcabil este și faptul că posturile TV a căror licență a fost [suspendată în decembrie 2022^{\[1\]}](#) au decăzut din topul surselor preferate de informare încă din noiembrie 2022. Totuși, cel mai mult și-a pierdut notorietatea postul Prime (a cărei licență nu a fost suspendată), apreciat în 2021 ca fiind primul în rândul celor mai

favorite trei canale TV de către [44%](#) dintre respondenți.¹ În noiembrie 2022 acesta era apreciat de 25,6%, iar în 2023 de către 20,9% de respondenți.

Acest post TV este urmat de canalul RTR Moldova care a decăzut de la 22,6% în februarie 2021 la 9,9% în noiembrie 2022 și postul NTV care și-a pierdut notorietatea de la 20,5% la 14,4%. În graficul de mai jos se poate observa cum au oscilat preferințele respondenților față de 8 posturi TV [din 2021](#) până [în 2022](#) conform datelor barometrelor de opinie realizate de [Institutul de Politici Publice](#).

Grafic nr.1. Posturi TV care au fost evaluate ca fiind cele mai importante ca urmare a frecvenței de utilizare a respondenților conform BOP 2021 și BOP 2022.

Merită de punctat că dacă posturi precum Prime sau Moldova 1 sunt relativ echivalente la distribuția preferințelor populației în dependență de etnie sau limba vorbită, Primul în Moldova, NTV și RTR sunt printre favoritele cetățenilor care se identifică cu alte categorii etnice sau vorbitori de limbă rusă. Pe de altă parte, posturile Jurnal TV, Pro TV și TV8 sunt mult mai frecvent menționate drept principalele surse de informare pentru cetățenii care se identifică drept vorbitori de limbă română.

¹ Până în 2019, Prime deținea retransmisia postului TV Pervii Kanal. În 2019, Consiliul Audiovizual a aprobat [transferarea licenței de retransmisie a Pervii Kanal de la Prime la Accent TV](#). Ca urmare a transferului licenței, Accent TV a lansat în 2020 noul post Primul în Moldova.

INVAZIA RUSIEI ÎN UCRAINA ÎN PERCEPȚIA OPINIEI PUBLICE LA 560 DE ZILE DE RĂZBOI

Sondajele din Republica Moldova sugerează că deși încrederea în Vladimir Putin scade treptat printre cetățenii Republicii Moldova, ajungând în prezent la un [scor de 33,1%](#) de la [45,5% înainte de război](#), totuși propaganda rusă și mesajele agenților de influență a Kremlinului încă rezonază cu o parte covârșitoare din populație.

Luând drept exemplu cele mai [frecvente falsuri lansate](#) de și pentru Rusia în anul 2022 în Republica Moldova, cum ar fi cele [despre război](#), urmate de cele despre [criza energetică](#) și cele care țintesc discreditarea guvernelor locale, constatăm că acestea sunt apreciate pozitiv de cel puțin o treime din populația țării.

Astfel, falsul care prezintă invazia rusă ca pe o necesitate de a apăra vorbitorii de limbă rusă din regiunea Donbas, care ar fi discriminați, este frecvent întâlnit în opinia publică autohtonă. Conform [sondajelor inițiate](#) de către comunitatea WatchDog.MD, [19,4% dintre respondenți](#) cred că în ultimii ani în Donbas a avut loc un „genocid al populației vorbitoare de rusă din partea naționaliștilor ucraineni”, iar [40,4% dintre toți respondenții](#) intervievați aprobă afirmația că „populația rusă din Ucraina a fost supusă discriminării și genocidului”.

Cu narativul fals că în Ucraina are loc de fapt o operațiune de „denazificare” și „demilitarizare” rezonază [în prezent 17,0%](#). Afirmația este predominant susținută de respondenții vorbitorii de limbă rusă; iar [30,4%](#) considerau la începutul anului că președintele V. Zelenski și „regimul” său este fascist.

De asemenea, [22,5%](#) dintre respondenți considerau în ianuarie 2023 că Rusia apără republicile populare din Donbas de atacurile Ucrainei, procent care a crescut ușor în sondajul din februarie – martie 2023, [respectiv ajungând la 26%](#). Dintre cei 22,5% de respondenți, aproximativ o treime erau vorbitori de limbă rusă, cu studii medii incomplete sau generale. Acest narativ fals a scăzut în august 2023, rezonând [cu 18,1%](#) dintre respondenți.

Un alt calup de narrative care distorsionează profund rolul actorilor internaționali în războiul rus din Ucraina și portretizează Rusia ca o victimă atacată care a fost nevoită să riposteze este blamarea statelor occidentale pentru declanșarea acestui război. Liderii ruși afirmă cu insistență că, de fapt, războiul în Ucraina este împotriva statelor occidentale care au declanșat intenționat acest conflict, iar Rusia ar lupta nu cu Ucraina ci cu NATO și statele occidentale, fiind nevoită să se apere de agresiunea acestora.

Acest tip de mesaj este adesea promovat la nivel național atât de media de limbă rusă, cât și de anumiți [politicieni care favorizează Rusia](#), membri ai partidelor naționale, și sunt distribuite pe canalele rețelelor de socializare ale acestora.

În Republica Moldova, 51,6% dintre respondenții sondajului din [februarie-martie 2023](#) cred în afirmația că Rusia, de fapt, luptă cu NATO în Ucraina. În iunie 2023, acest scor a scăzut ușor, dar se menține la [45,8%](#). Cam tot atâtea persoane consideră că Rusia a fost amenințată de faptul că Ucraina dorea să devină membră NATO și să aibă baze militare NATO aproape de Rusia – 51,6%. Respondenții care împărtășesc aceste opinii sunt deopotrivă vorbitori de limbă română și rusă, cu diferite grade de educație, atât din mediul urban cât și rural.

Tot din sondajele efectuate de comunitatea Watchdog.MD putem observa cum pe lângă V. Putin, deopotrivă Federația Rusă și SUA sunt considerați doi actori care poartă vina pentru provocarea războiului (locul doi și trei printre respondenți). Respectiv [17,7%](#) dintre cei chestionați afirmă acest lucru despre SUA și [17%](#) despre Rusia (ianuarie 2023). Aceste cifre cresc ușor în sondajul din februarie – martie 2023, unde [19,5%](#) identifică Rusia vinovată de război și [19,2%](#) SUA. Numărul persoanelor care au această opinie este indirect proporțional cu limba vorbită. Vorbitorii de limbă rusă predomină în numărul celor care blamează SUA pentru începerea războiului, pe când vorbitorii de limbă română consideră că Rusia și V. Putin personal ([25,15%](#)) sunt responsabili pentru război. Situația se menține relativ identică conform datelor din iunie 2023.

DE LA TV PE SOCIAL MEDIA ÎN CĂUTAREA ADEVĂRULUI

În ciuda eforturilor de reglementare a spațiului audiovizual național constatăm că influența Federației Ruse în Republica Moldova persistă. Mult mai periculos este însă, pe de-o parte, faptul că măsurile guvernamentale de reglementare a spațiului audiovizual fără o campanie de informare adecvată pot fi percepute de populația vorbitoare de limba rusă ca o privare a dreptului de a alege și de a se informa, iar, pe de altă parte, că grupurile cele mai expuse la propaganda rusă rămân marginalizate și au tendința să se radicalizeze în social media^[2].

Suspendarea licenței celor trei posturi TV care difuzau conținut în limba rusă a generat o diminuare a opțiunilor audiovizuale la nivel național disponibile cetățenilor. Deși se observă o creștere în rating a posturilor TV care prezintă informația mai mult sau mai puțin într-o manieră echidistantă și prezintă negativ acțiunile Rusiei în Ucraina precum canalele TV8, Jurnal TV și Pro TV, aceste posturi nu reușesc să co-opteze grupurile vulnerabile la propaganda rusă.

Din analiza sondajelor de opinie publică din Republica Moldova se constată că grupul țintă de spectatori a celor mai populare canalele diferă. Spre exemplu, Jurnal TV și Pro TV sunt preferate de către vorbitorii de limbă română, iar posturile RTR și NTV de către spectatorii vorbitori de limba rusă. Această realitate sugerează că, deși la momentul de față impactul mediatic al posturilor TV8, Jurnal TV și Pro TV e în creștere, aceste canale TV nu includ majoritar și nu se adresează și cetățenilor vorbitori de limbă rusă. Prin urmare, acest lucru se reflectă în persistența [discrepanței în percepția](#)

[populației](#) față de subiecte și vectori geopolitici în funcție de limba utilizată, dar și în [creșterea încrederii în internet](#) în detrimentul televiziunii. Provocarea cea mai mare rămâne în continuare ce alternative integre de informare oferă spațiul audiovizual din Republica Moldova telespectatorilor care consumă media în limba rusă și cum îi sprijină pe aceștia să își schimbe comportamentul perpetuat în timp.

[1] Dispoziția nr. 54 din 16 decembrie 2022 emisă de Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova. Este vorba despre canalele TV Primul în Moldova, RTR Moldova, Accent TV, NTV Moldova, TV6, Orhei TV.

[2] Pentru mai multe informații și recomandări puteți consulta [raportul The Image of International Actors in Moldova TV News](#). WatchDog. Md, Chișinău, August 17, 2023 și de asemenea [BOP 2023](#).